

STORTINGET

Innst. 607 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 152 L (2020–2021)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politi- loven (erstatning for skader som skyldes pålagt tre- ning mv.)

Til Stortinget

Sammendrag

I proposisjonen foreslår Justis- og beredskapsdepartementet en ny bestemmelse i politiloven § 23 a som vil gi ansatte i politiet rett til full erstatning for skader som skyldes pålagt operativ trening. Den foreslåtte særordningen favner enhver som gjør arbeid eller utfører verv i politiets tjeneste, og sikrer en mer forutsigbar yrkesskadeordning som er bedre tilpasset utfordringene som følger av politiets hjelpeplikt og oppgaver som statens sivile maktapparat. Omfattende opplæring, øvelse og realistisk trening er nødvendig for å sette politiets personell i stand til å håndtere risikofylte redningsoppdrag og maktutøvelse i form av for eksempel pågrep, ransaking, innbringelse og fremstilling.

Politifolk er i likhet med andre arbeidstakere yrkesskadedekket både under tjeneste og trening. Erstatningsordningen som foreslås skal derfor også være subsidiær i forhold til de ordinære yrkesskadereglene. Erfaringsmessig har det imidlertid i noen situasjoner vist seg vanskelig for politiansatte å oppfylle det alminnelige vilkåret om arbeidsulykke når skader skyldes pålagt operativ trening. I arbeidet med å finne en løsning er regulering i særlov valgt for å unngå utilsiktede konsekvenser av å endre de universelle reglene i folketrygdloven og yrkesskedeforsikringsloven.

Etter lovforslaget kan den som gjør arbeid eller utfører verv i politiets tjeneste, herunder markører og instruktører, kreve erstatning av arbeidsgiver for skader som skyldes pålagt organisert trening og testing som inngår i sertifiserings- og vedlikeholdsprogram for innsatspersonell. Dermed omfattes all såkalt IP-trening, også når andre enn innsatspersonell trener på elementer som inngår i IP-treningen. Det vil typisk være tilfelle for politiansatte med begrenset politimyndighet, som arrestforvarere og grensekontrollører. Videre kan det kreves erstatning for skader som skyldes annen operativ trening, kurs og øvelser som ikke inngår i sertifiserings- og vedlikeholdsprogrammet for innsatspersonell, men som omfatter elementer av maktbruk og redningstjeneste. Endelig kan det kreves erstatning for skader som pådras under opptaksprøver til politiets spesialenheter. Den foreslåtte forskriftshjemmelen vil dekke eventuelle behov for nærmere avklaring av vilkårene for retten til å kreve erstatning etter bestemmelsen.

Skader som oppstår under oppvarming og under egentrening omfattes ikke, blant annet fordi slike saker vil reise vanskelige bevismessige problemstillinger. Lovforslaget avgrenser dessuten mot fysiske og psykiske lidelser som har utviklet seg over tid, og derfor kan ha uklare og sammensatte årsaksforhold.

Av lovforslaget fremgår at erstatningen skal utmåles som om skaden var en yrkesskade etter yrkesskedeforsikringsloven. Ordningen skal administreres av Statens pensjonskasse. Nærmere regler om saksbehandlingen kan gis i forskrift.

I tillegg til forslaget om ny § 23 a, foreslår departementet språklige endringer i bestemmelsene i politiloven kapittel IV om politiets administrasjon og personale. Endringene innebærer at ordene «tilsatte», «tilsettes» og «tilsetting» erstattes med «ansatte», «ansettes»

og «ansettelse». De foreslåtte endringene oppdaterer ordlyden i politiloven i tråd med terminologien i statsansatteloven av 2017.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Martin Henriksen, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Kjell-Børge Freiberg, fra Senterpartiet, Jan Bøhler og Jenny Klinge, og fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, viser til Prop. 152 L (2020–2021) Endringer i politiloven (erstatning for skader som skyldes pålagt trening mv.).

Komiteen viser til at i denne proposisjonen foreslår Justis- og beredskapsdepartementet en ny bestemmelse i politiloven § 23 a som vil gi ansatte i politiet rett til full erstatning for skader som skyldes pålagt operativ trening. Den foreslåtte særordningen favner enhver som gjør arbeid eller utfører verv i politiets tjeneste, og sikrer en mer forutsigbar yrkesskadeordning som er bedre tilpasset utfordringene som følger av politiets hjelpeplikt og oppgaver som statens sivile maktapparat. Omfattende opplæring, øvelse og realistisk trening er nødvendig for å sette politiets personell i stand til å håndtere risikofylte redningsoppdrag og maktutøvelse i form av for eksempel pågripelse, ransaking, innbringelse og fremstilling.

Komiteen viser videre til at politifolk i likhet med andre arbeidstakere er yrkesskadedekket både under tjeneste og trening. Erstatningsordningen som foreslås, skal derfor være subsidiær i forhold til de ordinære yrkesskadereglene. Erfaringsmessig har det i noen situasjoner vist seg vanskelig for politiansatte å oppfylle det alminnelige vilkåret om arbeidsulykke når skader skyldes pålagt operativ trening. I arbeidet med å finne en løsning er regulering i særlov valgt for å unngå utilsiktede konsekvenser av å endre de universelle reglene i folketrygden og yrkesskedeforsikringsloven. Etter lovforslaget kan den som gjør arbeid eller utfører verv i politiets tjeneste, herunder markører og instruktører, kreve erstatning av arbeidsgiver for skader som skyldes pålagt operativ trening og testing som inngår i sertifiserings- og vedlikeholdsprogram for innsatspersonell. Dermed omfattes all IP-trening, også når andre enn innsatspersonell trener på elementer som inngår i IP-treningen. Det vil typisk være tilfelle for politiansatte med begrenset politimyndighet, som arrestforvarere og grensekontrollører. Videre kan det kreves erstatning for skader som skyldes operativ trening, kurs og øvelser som ikke inngår i sertifiserings- og vedlikeholdsprogrammet for innsatspersonell, men som omfatter elementer av

maktbruk og redningstjeneste. Det kan også kreves erstatning for skader som pådras under opptaksprøver til politiets spesialenheter. Den foreslåtte forskriftshjemmelen vil dekke eventuelle behov for nærmere avklaring av vilkårene for retten til å kreve erstatning etter bestemmelsen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det gjennom dette forslaget rettes opp i en uheldig praksis der arbeidstakere ikke har oppnådd rett på erstatning for skade ved pålagt operativ trening, men at dette bare vil gjelde for politiet. Flertallet har ved flere anledninger påpekt at også andre yrkesgrupper som blant annet ansatte i brann- og redning, kriminalomsorgen og ambulansetjenesten, bør ha samme rett på erstatning for skader som oppstår under trening, som det her foreslås for politiet. Slik det kommer frem av proposisjonen, har også departementet vært klar over denne problemstillingen:

«I svar 5. desember 2019 på skriftlig spørsmål nr. 405 fra stortingsrepresentant Maria Aasen Svensrud, viste daværende justis- og innvandringsminister Jøran Kallmyr til at han var kjent med at ansatte i kriminalomsorgen har liknende erfaring som politiet mht. ikke å få anerkjent skader de mener er oppstått under trening som yrkesskade, og til at det vil foretas en vurdering av om det også innenfor kriminalomsorgen er behov for klargjøringer eller regelendringer.»

Flertallet viser til at både LO og Advokatforeningen har påpekt at forslaget om en egen ordning for politiansatte i særlovgivningen synes å innebære urimelig forskjellsbehandling av andre yrkesgrupper som må trene på realistiske og risikable scenarier som eksempelvis nærkamp, evakuering og frigjøring. Mer rettferdige endringer i de generelle yrkesskadebestemmelsene i folketrygdloven og yrkesskedeforsikringsloven burde derfor vært tilstrebet.

Flertallet vil understreke at det ikke er et godt nok argument at en slik mer rettferdig tilnærming ville vært mer tidkrevende, slik det argumenteres for i proposisjonen. Ei heller mener flertallet at det er et tungtveiende argument at særordninger søkes regulert i særlovgivningen, et arbeid for å unngå dette ville vært fullt mulig å gjennomføre all den tid regjeringen har benyttet både lang tid og opptil flere ministre på å fremme saken for Stortinget.

Flertallet viser til at også Nav har innvendinger på dette punktet:

«NAV ser likevel at forslaget kan reise spørsmål om forskjellsbehandling av andre arbeidstakere i sammenlignbare situasjoner, herunder ansatte i Forsvaret som trener nærkamp utenfor felt og manøver, ansatte i kriminalomsorgen, syke- og vernepleiere innen omsorg, rus og psykiatri, og vektere. Dersom det er aktuelt med tilsvarende ordninger for andre yrkesgrupper bør det

etter NAVs syn vurderes å ta ordningen inn i yrkesskade- forsikringsloven, eventuelt i tilhørende forskrift, for at dette skal bli mer oversiktlig.»

Videre viser flertallet til høringsuttalelsen fra Kriminalomsorgsdirektoratet, som på sin side viser til en sak fra Eidsivating lagmannsrett vedrørende denne problematikken knyttet til ansatte fra Kriminalomsorgen:

«Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) støtter forslagene til endringer i politiloven, men er ikke enig i at risikosituasjonene som beskrives i høringsnotatet er særegne for politiet. Kriminalomsorgens ansatte er også i situasjoner hvor det av og til må utøves makt for å opprettholde ro, orden og sikkerhet. De ansatte må være skikket til å utøve makten på en forsvarlig måte, og gjennomfører jevnlig øvelser i fysisk maktanvendelse og håndtering av kritiske situasjoner. KDI viser til at sak 2020-03-19 fra Eidsivating lagmannsrett, som ble nevnt i høringsnotatet, gjaldt nettopp en ansatt i kriminalomsorgen som ikke fikk dekket skader han pådro seg under obligatorisk trening på fysisk maktutøvelse (...) KDI mener derfor at det åpenbart er behov for likebehandling av politiansatte og kriminalomsorgsansatte på dette området. Vi er kjent med at saken for tiden er til vurdering i departementet. Dersom lovendringen blir vedtatt og iverksatt for politiansatte uten at kriminalomsorgens ansatte også gis den samme forutsigbare ordningen, vil det etableres et regelverk der to ansatte i justissektoren har ulike rettigheter ved like hendelser. Vi mener derfor at endringene ikke gjennomføres for politiansatte før en tilsvarende regelendring er gjennomført for kriminalomsorgens ansatte.»

Flertallet viser også til at Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund tydelig har understreket at det ikke er akseptabelt med en slik forskjellsbehandling som regjeringen nå legger opp til:

«Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund (NFF) vil uttrykkelig poengtere at det ikke er akseptabelt at det skal være ulike regelverk for politiansatte og ansatte i kriminalomsorgen (...). Det fremstår ikke som rimelig og rettferdig at den enkelte arbeidstaker skal bære tapet når det oppstår personskader under slike aktiviteter, kostnaden lar seg enkelt pulverisere gjennom yrkesskade- forsikring, og det er nærliggende at arbeidsgiver bærer kostnaden som en typisk driftsomkostning når aktiviteten utøves i arbeidsgivers interesse.»

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle aktuelle yrkesgrupper sikres lik rett til erstatning for skader som skyldes pålagt trening.»

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding A fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding B fremmes av komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

A.

V e d t a k t i l l o v

om endringer i politiloven
(erstatning for skader som skyldes pålagt trening mv.)

I

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet gjøres følgende endringer:

§ 18 første ledd skal lyde:

Den som skal *ansettes* i politi- og lensmannsetaten, herunder i Politidirektoratet, må ha plettfri vandel og være skikket for tjeneste i politiet. Til bruk for vandelskontrollen skal søkeren fremlegge uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41. *Ansatte* med alminnelig politimyndighet må være norske statsborgere.

§ 18 tredje ledd skal lyde:

Departementet fastsetter krav for *ansettelse* i stillinger tillagt alminnelig politimyndighet.

§ 19 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 19 *Ansettelse mv.*

§ 19 tredje ledd skal lyde:

Sjefene for politiets særorganer beskikkes av Kongen på åremål for inntil 6 år. Etter utlysning kan en *åremålsansettelse* gjentas med ytterligere en periode på 6 år. Sjefen for ØKOKRIM utnevnes likevel som embetsmann.

§ 19 sjettede ledd skal lyde:

Departementet kan bestemme at *ansettelse* i andre stillinger i Politidirektoratet skal skje ved beskikkelse og at andre stillinger i Politiets sikkerhetstjeneste skal være åremålsstillinger.

§ 20 andre og tredje ledd skal lyde:

Departementet bestemmer hvilke andre ledere og *ansatte* i Politidirektoratet og sjefer for politiets særorganer som har politimyndighet, og gir bestemmelse om tildeling av politimyndighet til studenter ved Politihøgskolen og personell i politireserven. Det samme gjelder for tildeling av politimyndighet til leder og *ansatte* i spesialenheten for politisaker og påtalemyndigheten.

Politimyndighet kan unntaksvis gis til andre. Politimyndigheten skal i slike tilfeller i alminnelighet være

begrenset i tid eller til nærmere bestemte saker eller funksjoner. Departementet gir nærmere bestemmelse om tildeling og anvendelsen av begrenset politimyndighet. Departementet gir også nærmere bestemmelser om adgang for ansatte i politiet til å utføre særskilte oppdrag med begrenset politimyndighet.

§ 21 første ledd skal lyde:

Embetsmenn utnevnes og polititjenestemenn ansettes i alminnelighet for å gjøre tjeneste i et politidistrikt eller i et av politiets særorganer. De er forpliktet til i det enkelte tilfelle å gjøre tjeneste uten hensyn til distriktsgrenser.

Ny § 23 a skal lyde:

§ 23 a Erstatning for skader som skyldes pålagt trening

Den som gjør arbeid eller utfører verv i politiets tjeneste, kan kreve erstatning av arbeidsgiver for skader som ikke dekkes etter yrkesskadeforsikringsloven § 11, og som skyldes

- a. pålagt organisert trening og testing som inngår i sertifiserings- og vedlikeholdsprogram for innsatspersonell

- b. pålagt organisert trening, kursing eller øvelse på operative politioppgaver som omfatter elementer av maktbruk eller redningstjeneste
- c. opptaksprøver for innsatspersonell.

Lidelser som nevnt i folketrygdloven § 13-3 tredje ledd dekkes ikke.

Erstatningen skal utmåles som om skaden var en yrkesskade etter yrkesskadeforsikringsloven. Yrkesskadeforsikringsloven §§ 14 og 15 gjelder tilsvarende.

Reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI gjelder ikke for krav som behandles etter denne bestemmelsen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om retten til erstatning, herunder om vilkårene for erstatning og saksbehandlingsregler.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

B.

Stortinget ber regjeringen sørge for at alle aktuelle yrkesgrupper sikres lik rett til erstatning for skader som skyldes pålagt trening.

Oslo, i justiskomiteen, den 27. mai 2021

Lene Vågslid

leder

Ingunn Foss

ordfører